

Széchenyi Ferenc levelei Zemplén vármegye levéltárában

HÓGYE ISTVÁN

Széchenyi Ferenc közéleti és kulturális tevékenységének néhány becses emlékét őrzi Zemplén vármegye levéltára. Szépen illusztrálják ezek a művészet- és tudománypártoló hazafi el nem múló érdemét.

Széchenyi Ferenc három leveléről van szó, amelyeket Zemplén megyéhez írt: első az 1791—92. évi nápolyi küldetéséről, a második a könyvtára katalógusának megküldéséről, harmadik pedig éremkatalógusa eljuttatásáról szól. A leveleket teljes szövegükben közöljük, hasonlóképpen a hozzájuk kapcsolódó Zemplén vármegyei határozatokat, a hála, köszönet kifejezéseit. Új adatként tesszük közzé azt a levelet, mely szerint Zemplén vármegye a Nemzeti Múzeum Széchenyi Országos Könyvtárának berendezésére 300 forintot adományozott.

I.

Első levelében Széchenyi Ferenc az emlékpénzek verettetéséről, átadásáról, a nápolyi küldetéséről, itáliai útjáról szól. Életrajzaiból¹ tudjuk, hogy nagy szerepe volt az emlékérmék elkészíttetésében, amelyeket az 1790/91-i országgyűlés határozatából vertek IV. Ferdinánd nápolyi király és felesége Mária Carolina királyné tiszteletére hálából azért, hogy e fejedelmi pár megjelent II. Lipót pozsonyi koronázásán. Zemplénhez küldött levelében mintegy mentegelve magát megjegyzi, hogy az országgyűléstől nem kapott utasítást a pénzek, érmék „rajzolatjára”, ez iránt tehát maga intézkedett. Lehet, hogy ez az ábrázolat nem fog mindenkinek tetszeni, de őt a legjobb szándék vezette. Az országgyűléstől nyert megbízatása után Con Felice Coronni hazánkban élő olasz szerzetessel terveztetta meg az érméket, majd módosította, minthogy a tervező előbb az osztrák császári címet használta, Széchenyi pedig súlyt helyezett rá, hogy Magyarország címere legyen az érmén, a nápolyi király pedig magyaros öltözékben ábrázoltassék.² Kivitelezőnek Würth János bécsi kamarai érmészt, éremvésnököt a képzőművészeti akadémia tanácsosát kérte fel. Meg is állapodtak a nagyságról, súlyról és darabszámról, így előbb 30 nagy, 60 kis arany, 100 nagy és 600

1. Fraknói Vilmos: *Gróf Széchenyi Ferenc 1754—1820*. Bp. 1902.

Kollányi Ferenc: *A Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi Országos Könyvtárának története*. Bp. 1905.

2. Fraknói i. m. 148. pag.

kis ezüst került szóba, melyeknek költsége 5151 Ft volt. Később szükségessé vált újabbak veretése, hiszen nemcsak a magyar királyi udvarnak és magyar főuraknak, hanem a pápának és kúriájának, valamint fejedelmi udvaroknak is kellett ajándékozni az emlékérmékből. Végül is összesen 43 nagy és 222 kis arany, valamint 110 nagy és 1379 kis ezüst érem készült³. Ezeknek elosztásáról tájékoztat Széchényi az alábbi levelében.

„Nemes Zemplin V. megyéhez.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Azon bennem helyheztetett bizodalma a Tekéntetes Statusoknak, melly szerint a Felséges Nápolyi Kyrálynak számára köz rendeléssel verettendő emlékeztető pénzeknek el vitelét reám bízni méltóztatták, olly kötelességre viszen, hogy el menetelem előtt leg előre-is a Tekéntetes Statusoknak ezen rész szerint való kegyességeket még egyszer meg köszönjem; azután az említett pénznek verettetéséről, s annak hova leendő fordításáról számot adjak; végre pedig magamat utazásom üdeje alatt, kedves hazámnak kegyességébe s a Tekéntetes Nemes Vármegyének szíves emlékezetébe ajánlyam.

Illyetén kötelességemnek meg akarván tehát felelni, meg újítom ismét a Tekintetes Statusoknak bennem tett bizodalomokért köszönetemet, olly magam el tökéllésivel, hogy ezen bizodalomnak lehető képpen való meg köszönéséért, a reám bízott rendelésnek bé tellyesítésével, nem tsak utam között, hanem Nápolyban leendő tartózkodásomkor-is nyilván meg mutassam, melly Nemes Nemzetnek legyenek köldötye, s melly különös érdeme legyen ezen küldtetem mind Nemes hazánknak, a mellytől, mind Nápolynak a hova küldtetem, örök ditsőségére nézve. Ugyan ezen ditsőségnek bizonyosabb meg szerzésére a nevezetes emlékeztető pénzeket az ide alázaatosan rekesztett forma szerint verettettem ki, országunk' leg főbb tagjainak, s mind honnyai, mind külső tudósoknak közben járásával s javallásával. — Innét látják ki rövid summában unokáink, ki számára, mi okból, mi alkalmatossággal, s kinek rendeléséből lett legyen a pénz-verettetés. — Igaz ugyan, hogy ezen kiveretésre fordított fáradságomnak mind könnyebbségére, mind nagyobb bátorságára esett volna, ha ez iránt-is a Tekintetes Statusoknak Posonyban lételekor különös rendelését kaphattam volna: de mivel ez a Diétának el oszlása miatt meg nem lehetett, botsánatot kérek, ha talán mindenkinek szándékát el nem érhettem. — Ezen pénzekből tehát hová és mennyi fog fordíttatni az ide zárt egy vonás alatt :/: hogy hosszas ne legyen merészlem a Tekéntetes Nemes Vármegyének elejébe terjeszteni. — Jut ezekből nem tsak mostan boldogul uralkodó kyrályunk házának, és a Felséges Nápolyi Fejedelemnek, hanem még azon Fejedelmi udvaroknak is, mellyek vagy vérséggel vannak ezen két udvarhoz kötve vagy kiknek birodalmain utazásomban keresztül kell mennem. — Jut ezeken kívül még kyrályi Fő Hertzeg Nádor Ispányunknak, így mint kegyes Fejedelmünk után hazánk leg főbb, s leg kedvesebb oszlopának; Hertzeg Kaunitz Ó Kegyelmességének és Báró Spielmann titkos Státus Tanácsos Ó Nagyságának, kik különös készséggel, s hazánk ditsőségét tárgyazó fáradozással

3. Fraknoi i. m. 152. pag.

jártak el a fenn említett udvarokhoz szálló, s kegyes Felsőgünknek önnön maga kezevonásával meg erősítettett ajánló leveleknek meg szerzésében. — És ámbátor mind az előbb nevezett udvaroknak számára leendő pénz kiosztás, a Tekéntetes Statusoktól reám nem bízattatott-is: mind az által hazánkknak tágasbb ditsóságára lenni gondoltam, ha a magyarok királyának koronázására — minden hív Magyarinak öröm Inepére meg jelenő, sőt ezen kettős örömet Magyar köntösben-is tetéző idegen király örök ditsóságának fényét, tulajdon eredetitől kedves hazámtól fogva, több tartományokra, s érdemes méltóságokra-is derítem, s ekképpen ugyan azon örömben az említett udvarokat-is részessé teszem, a végből, hogy ő általok nemzetünknek, s ezen két Nagyháznak ditsósége, a Tekéntetes Statusoknak szándéka szerént, egész Európának hírrül menjen.

Hogy pedig ezen tsupán hazafiságbul származott, s egyedül hazám ditsóságára tzelező gondolatom bé tellyesedett, és hogy azon pénzen felől, mellyet a múlt ország gyűlésen a Tekéntetes Státusok kezembe adni méltóztattak, újolag való alkalmatlankodással, újabb segedelmet nem kértem: Ő Herczegségének Cardinális Battyányi Joseph Úr Ő Eminenciájának, Hertzeg Esterházy Antal Úr ő kegyelmességének, s Gróf Pálfi Károly Úr Ő Excellentiájának, országunk fő Cancellariussának köszönhetem, kik közül az első, még az ország gyűlésen kegyesen meg ígérte summa pénzét, ezer tallérra emelte, a két utolsó pedig ugyan ott való jelen nem léte miatt illetén ígéretet nem tehetvén, most olvasta kezembe azon számossabb költségeket, mellyek ezeknek ki pótlására még szükségesek valának.

El indulok én tehát a Tekéntetes Státusok nevében, hazánkknak örökös nevet maga után hagyó ezen pénzekkel December havának elején Nápoly felé, és ugyan tetemes úti költségeimmel nem gondolván, úgy indulok el, hogy a Tekéntetes Statusok bennem tett bizodalmodkat mindenkor szemem előtt viseljem.

Ha Isten hazámba szerentsésen vissza térít, kötelességemnek fogom úgy-is tartani, hogy Nemes hazánkknak a jövő ország gyűlésében küldtetéséről bővebb számot adjak.

Azomban-is ha a Tekéntetes Nemes Vármegyének, vagy maga, vagy érdemes tagjainak számára tetzeni fog ezen emlékesztető pénzekből egynehányat maga költségén megszerezni: méltóztasson ez iránt a Felsőgés Hellytartó Tanátsnál jelenteni, melly Tekéntetes Nemes Vármegye kívánóságának (mint ezt nékem országunk érdemes Fő Bírája Gróf Zichy Károly Úr, Ő Excellentiája meg ígérni méltóztatott) az emlékesztető pénzeknek előre le tett ára szerént eleget fog tenni.

Utoljára esedezem a Tekéntetes Nemes Vármegyének, hogy engemet nem tsak az alatt, míg kedves anya-földemtől távol leszek, hanem az után-is maga szívességében tartani, s közelgő utamban jó szerentse kívánással kísérni méltóztasson, a ki mély alázatossággal vagyok.

A Tekéntetes Nemes Vármegyének

Sopronyban 26 9-ber '791

Alázatos kész szolgálja
Gróff Széchényi Ferentz''⁴

4. Zemplén vármegye levéltára Sátoraljaújhely (Z. lt. S.) Szirmay—Kazinczy-féle historiai iratok. Loc. 45. No.: 7.

A levélhez mellékelve van az a jegyzék, amely a pénzek elosztásáról, értékéről készült:

„Az emlékeztető pénzeknek kiosztása

A Felséges Királyi udvarnak	= 12 nagy arany pénz 24 nagy ezüst pénz 50 kis arany pénz 300 kis ezüst pénz
A Felséges Nápolyi Udvarnak	= ugyan annyi
A Felséges Maylandi Udvarnak	= 3 nagy arany pénz 6 nagy ezüst pénz 20 kis arany pénz 100 kis ezüst pénz
A Felséges Florentziai Udvarnak	= ugyan ennyi
A Felséges Thuringi Udvarnak	is ennyi
A Felséges Parmai Udvarnak	= 2 nagy arany pénz 6 nagy ezüst pénz 20 kis arany pénz 100 kis ezüst pénz
A Szentséges Római Udvarnak	= 2 nagy arany pénz 4 nagy ezüst pénz 10 kis arany pénz 100 kis ezüst pénz
Királyi Fő Hertzeg Nádor Ispánynak	= 1 nagy arany pénz 2 nagy ezüst pénz 4 kis arany pénz 10 kis ezüst pénz
Hertzeg Kaunitz Ő Kegyelmességének	= 1 nagy arany pénz 1 nagy ezüst pénz 1 kis arany pénz 1 kis ezüst pénz
Báró Spielmann Titkos Status Tanácsos Úrnak	= 1 nagy ezüst pénz 2 kis arany pénz 4 kis ezüst pénz

Az emlékeztető pénzeknek érdeme

Egy nagy arany pénz 20 arany nehézségű, aranyát 4 for. 40. kr. számlálván tészen	= 93 for. és 20 kr.
Egy nagy ezüst 2 1/2 lat nehézségű, latját 2 for. számlálván tészen	= 5 for.
Egy kis arany pénz 2 arany nehézségű, aranyát 4 for. 40. kr. számlálván tészen	= 9 for. 20. kr.
Egy kis ezüst pénz 1/4 lat nehézségű, latját 2 for. számlálván tészen	= 30 kr. ”

A levélhez mellékelte Széchényi Ferenc IV. Ferdinánd nápolyi király és felesége Mária Karolina királyné arcképével készült nagy arany, nagy ezüst, valamint kis arany és kis ezüst emlékérmék „rajzolatját”, amelyek

megtalálhatók a későbbben megküldött éremgyűjteménye első katalógusa 76. tábláján.

Széchenyinek ez a küldetés fontos volt, hiszen ezzel tért vissza a magyar politikai életbe, e küldetése során kapta meg a Szent Januarius-rend lovagja kitüntetését.⁵ Itáliai útjáról sokat tudunk, térkép is készült erről a fontos több szempontból is meghatározó küldetésről.⁶

2.

Széchenyi Ferenc alábbi második levelével együtt megküldte Zemplén vármegyének a nemzetnek ajándékozott könyvgyűjteményéről készült katalógusokat, azokat amelyek már megjelentek Sopronban, illetve Pozsonyban és jelzi, hogy a következőket is meg fogja küldeni. Széchenyinek nemcsak az volt a célja a katalógusok szétküldésével, hogy gyűjteményeit megismertesse, hanem az is, hogy e gyűjtemény hiányainak pótlására mozgósítson, ajándékokat kapjon. Berlász Jenő kimutatása szerint 469 darabot küldött szét az ország különböző részeibe; 52-t a városoknak, 61-et a vármegyéknek és 356-ot magánszemélyeknek: tudósoknak, íróknak, politikusoknak, egyházi főméltóságoknak.⁷ A Zemplén vármegye használatára megküldött katalógusok mellett a megye két jeles írója Szirmay Antal és Kazinczy Ferenc is kapott egy-egy példányt. Sőt Kazinczy később még egy példányt kért és kapott belőle, amelyről barátja Ungvárnémeti Tóth László így írt: „... Az Index Bibliothecae három első kötetét még egyszer megszerzi Horváth Úr, azt ígéri, hanem hozzátette, hogy ha azt is el ajándékozod, többé nem fog szolgálhatni.”⁸

Széchenyi Ferencnek ez a levele keltezés nélküli, de 1807 őszén írható, mivel Zemplén vármegye 1807. november 18-án tartott közgyűlésen tárgyalta meg és köszönte meg a gróf figyelmességét, nagylelkű ajándékát.

„Tekintetes Nemes Zemplén Vármegyének!

Nagy Méltóságú, Méltóságos, Fő-Tisztelendő, Tisztelendő, Nemes Nemzetes 'S Vitézlő Rendeik!

Ő Tsászári és Királyi Fő-Hertzege, Ausztriai József Nádor-Ispányunknak hathatós pártfogása által méltóztatott Felső Királyunk I-ső F e r e n t z Tsászár megengedni, hogy a' melly Gyűjteményeket ifjúságotól fogva kedves Hazámhoz vonzó szeretetből ugyan ezen Hazámat egyedül illető Könyvekből, Kézírásokból, régi kelendő és emlékeztető Pénzekből, Mappákból, Képekből és Tzimerekből szereztem, azokat annak nagyobb ditsőségére és az Idegenek előtt méltó megismerésére, de leg inkább a' Király és Haza mellett híven és böltsen szolgáló Érdemes Eleinknek örökösítésekre, és ezeknek ditsőséges példáit követni óhajtó Polgártársaimnak felsegítésekre az Országnak ajánlhassam 's ajándékozhasam.

5. Fraknói i. m. 159. pag.

6. Berlász Jenő: *Az Országos Széchenyi Könyvtár története 1802—1867.* Bp. 1981. 27—28. pag.

7. Berlász J. i. m. 115. pag.

8. *Kazinczy Ferenc levelezése* XIV. k. 221. pag.

Hogy tehát ezen tsekély áldozatomnak, mely már most a' Hazá' örökjévé, és az által minden Magyarnek tulajdonává vált, kiki mivoltát jobban tudhassa, 's annál inkább használhassa-is; bátorkodom a' Tekintetes Statusoknak és Rendeknek azon Könyveknek Lajstromával kedveskedni, melyek immár Ő Tsászári és Királyi Fő-Hertzsége, Nádor Ispányunknak Fő-Gondviselése és Pártfogása alatt Pesten az Ország' Könyves Tárházában tartatnak.

Ezen Könyvek' Lajstroma után rend szerént a' többi fenn említett Szerzeményeknek Lajstromai-is fognak következni, a' mennyire azoknak kiadását megélhetem.

Méltóztassanak tehát a' Tekintetes Statusok és Rendek ezen ide kaptsoltt Könyveket szívesen elfogadni és tökéletesen meggyőződni, hogy szívességeibe és betses jóvoltokba magamat ajánlván illendő tisztelettel maradok

Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek

kész köteles Szolgája
Gróf Széchényi Ferentz."9

Széchényi ajándékozásainak meg is lett az eredménye, ezt bizonyítják a grófhoz írt magánosok, hírességek, és a vármegyék köszönőlevelei, amelyből néhány jellemzőt közöltek már.¹⁰ Berlász Jenő 476 db köszönő válaszelevélről tud,¹¹ amelyekhez hasonló az alábbi zempléni is, a hála kifejezésének szép példája:

„Nagy Méltóságú Gróf Belső Titkos Tanácsos, Különös Kegyességű Jó Urunk!

Azon nevezetes Gyűjteményeket, melyeket Excellentiád egyedül Kedves Hazánkat illető könyvekből, kész írásokból, régi emlékeztető pénzekből, képekből és czimerekből öszve szerzett és szeretett Nádor Ispányunk hathatós pártfogása által az Ország Könyves Tár Házában Pesten szép rendel tartattnak, eddig csak hírekben, de most immár közöltetvén véllünk 4 kötetben a Könyvek Laistromát közelebből esmérjük. Ezeket tehát Excellentiád érdemes Eleinek nyomdokit követvén Polgár Társainak, Hazájának ajándékozni méltóztatik?

Valóban minden józanul gondolkozó Hazafi bár belső háladó érzékenységeit külső képpen nyilván valóvá nem teheti, láthatatlanul mind az által oszlopot emel az Magyar Múzsák Nevelőjének, mert ugyan is a gondoskodásnak, könyvek és kész írások által lett közlése csatolja a Maradékot legg régiebb Eleihez, tökéletesíti a Lelket, köszörüli az elmét, szebbikíti a szívet, világosítja az igazságokat, ditsóíti, boldogítja a népeket, az embert egy szóval emberré, Istenfélővé, jó Polgárrá teszi, annál fogva édes örömetst háládatosan el fogadjuk Megyénk részéről is ezen költséges alázatot, ritka

9. Z. lt. S. [= Zemplén megye levéltára] Közgyűlési iratok 1807. Loc. 153. No. : 239.
10. Széchényihez írt köszönőlevelekből Fejér, Szabolcs, Turóc vármegyeieket közölte Berlász Jenő i. m. 116–118. pag.
11. Berlász Jenő: *Hogyan propagálta Széchényi Ferenc az Országos Könyvtárat. Az értelmiség jelentőségének felismerése. = Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1968–1969. Bp. 1971. 80. pag.*

ajánlást és nemes ajándékot, kívánván Excellentiádat tökéletesen meggyőzni arról, hogy háládatosságunk vég nélkül lévén, azt késői Maradékainkra által adni akarjuk és fogjuk, maradván meg szűnhetetlenül Excellentiád-nak engedelmes szolgálai Zemplén Vármegye Közönsége.”¹²

(A fenti katalógusokat Zemplén vármegye levéltárában az 50. polcon őriztette, ezek ma is megtalálhatók a levéltár szakkönyvtárában.)

3.

Széchenyi Ferenc Zemplén vármegyéhez írt harmadik levelével küldte meg éremgyűjteményének katalógusát:

„Nagy Méltóságú, Méltóságos, Fő Tisztelendő, Tisztelendő, Tekintetes, Nemes, Nemzetes 's vitézlő Karok és Rendek!

Azon különös szívessége a' Tekintetes Statusoknak és Rendeknek, mellyel az Édes Hazámnak tőlem ajánlott Könyvtárnak eddig küldött Lajstromait elfogadni méltóztattak: és az a' közönséges bizonyosság-tétel, mellyel ezen Adományomnak emlékezetét nem tsak az arról hozott Hazai Törvény által kívánták fenntartani a' T. SS. és Rendek, hanem a' midőn Főlséges Királyunknak kegyelmes engedelme mellett, Ó Tsászári Királyi Fő Hertzegsége szeretett Nádor-Ispányunk, a' leg később Magyar Maradéktól-is hálaadással nevezendő Nevének örökös ditsóságára, egy Nemzeti Tudományos Tárháznak felállítása eránt-is hazafiúi törekedését jelentette volna, akkor ugyan-e' végre pénzbeli segedelmeket-is tellyes készséggel ajánlották; mondom, mind-ezek határ nélkül való öztönt gerjesztettek szívemben arra, hogy igen-is folytassam a' többi Gyűjtemények' lajstromainak is kinyomtatását: hogy mennél előbb élhessenek azokkal kedves Hazámfiai.

Illyen Lajstrom e' jelenvaló három darabokból álló Könyv, melly a Régi kelendő, és emlékeztető pénzeket Leírásban, és száz szám felett való Rajzolatokban adja-elő. Ezeknek ajánlása mellett megújítom ígéretemet, hogy hasonló Készséggel és szorgalmatossággal fogom fordítani a' Kézírások', Mappák', Képek' s. a. t. lajstromainak kinyomtatására-is költségeimet. Szerentsésnek tartom magamat, ha ez úttal is helyben hagygyák a' Tekintetes SS. és Rendek iparkodásomat, érezvén ez által, hogy bőven jutalmaztatok Hazámhoz vonszó buzgóságomért.

Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek

Posonban 4. 8-berben '808.

kész köteles szolgálja

Gróf Széchenyi Ferentz”¹³

A fenti levelet Zemplén vármegye az 1808. december 6-án Sátoralja-újhelyen tartott közgyűlésében olvasták fel, majd rávezették:

„A fent említett Pénzek leírását magába foglaló könyv a több könyvek Catalogusához tétetett az Archivumban.”

*

12. Z. lt. S. Közgyűlési iratok 1807. Loc. 153. No. 239.

13. Z. lt. S. Közgyűlési iratok 1808. Loc. 183. No. 311.

Zemplén vármegyének ez után is voltak kapcsolatai Széchényi Ferencel, illetve a Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárával. Amikor a könyvtár költözködni készült az egyetem épületéből a Batthyány-villába, több szekrényre volt szükség mint korábban, mivel az ott levő 22 db már nem volt elegendő. Tudjuk, hogy gróf Csáky László nagyváradi prépost költségén újabb 8 db szekrény készült.¹⁴

Zemplén megye is segítséget akart nyújtani az új gyarapodás elhelyezésére. Ezért 1816-ban egy könyvszekrény, „almárium” elkészíttetésére 300 forintot adományozott. A megyei segítséget Miller Ferdinánd Jakab a Könyvtár akkori igazgatója eképpen köszönte meg Szemere István zempléni alispánnak:

„Méltóságos Császári és Királyi Tanácsos és All-Ispány Uram!

Folyó holnapnak elsődikén Méltóságos Gróff Eszterházy Józseff Ő Excellentziájának tudósítását vettem, tudni illik: hogy a' Tekintetes Nemes Zemplén Vármegye egy meg- készítendő Almárium számára 300. forintokat az Nemes Nemzeti Gyűjteményháznak ajánlani méltóztatott. Valamint efféle hazafiságos Serénységnek példajokat Nemes Institutum nevében illendőképen meg-köszönni kötelességemben áll: úgy nem külömben szerentsémre szolgál, hogy alkalmatosságom esett, Méltóságos Fő-Ispány Úrnak izenete szerént ezen ditsősséges ajánlás eránt Consiliarius Urat barátságosan meg-keresni, és kérni: ne sajnálja a' pénzt jövő Pesti Vásár alkalmatosságával hozzám utasítani; mellyrül nem tsak a' szokott nyugtató levelet ki-adni, hanem Ő Cs. K. Herczegségének Felsőges Nádor-Ispányunknak iránta Tudósítást tenni el nem mulatom.

Egyszer s mind jelentenem kell, hogy a' Méltóságos Gróff Széchényi Ő Excellentziája, az Kéz-Írásoknak, mellyeket a' Nemzeti Könyvháznak ajándékozott, Lajstromával három kötetben a' Tekintetes Nemes Vármegyének kedveskedik. A' példázott nálam vagyon letéve. Tessék hites emberre bízni, kinek kezéhez lehessen bízvást szolgálnom.

Ezek felett bátorkodom ide kaptsolni egy nevezetes Könyvnek kiadásáról való jelentést, melly Felsőges Nádor-Ispányunk parantsolatjára kiadódik. — Annak az első és második része a sajtót már elhagyta, az harmadik most nyomtatódik. — Ha az Híradás Consiliarius Úrnak pártfogása alatt valamely Gyűlésnek alkalmatosságával közönségesé tétetődik, nem kétlem, hogy Zemplén Vármegyében is az honnyi Litteratúrának előlmozdítói 10 forinttal arra praenumerálni fognak, kiknek a' munkával kedveskedni különös szorgalmatosságom lészen.

Azonban magamat Consiliarius Úrnak szívességébe ajánlom, minden tisztelettel állandóul maradván

Méltóságos Úrnak

Pesten Májusnak 10.dikén 1816.

alázatos Szolgája

Brassoi Miller Ferdinánd Jakab

több T. N. Vármegyéknek Tábla Bírája és
a' Nemes Nemzeti Gyűjteményháznak Fő-Igazgatója"

14. Kollányi. i. m. 378 és 394. pag.

Miller e leveléhez egy előfizetési felhívást is csatolt:¹⁵ Pray Györgynek Bethlen Gáborról szóló kiadandó művére. Szeretett volna Zemplén vármegyében is a műre előfizetőket találni, ezért kérte az alispánt, hogy megyei közgyűlésen szóljon a megjelenés előtt álló könyvről. Ez a kötet folytatása Miller korábbi forráskiadásainak: Széchényi Pál érsek levelezésének, Verancsics és Zay követi jelentésinek, vagy a Pray-féle erdélyi okmánygyűjteménynek stb. A közleményekkel a Nemzeti Múzeum és Széchényi Könyvtár tudományos intézeti tekintélyét igyekezett emelni, s egyben önmagának is hírnevet szerezve.¹⁶

Zemplén vármegye közgyűlésén Szemere alispán így számolt be Miller leveléről és az ehhez kapcsolódó intézkedéseiről:

„Alább írt, az Tekintetes Nemes Vármegyének alázatosan jelentem, hogy az Tekintetes Nemes Vármegye által a' Nemzeti Gyűjtemény Házában készítettő Almariomokra ajándékozott 300 Forintokat Komáromy Gábor Insurrectionalis Perceptor Úrnak számadásai bizonyságok szerint, ki fizettettem, 's Pestre le is szállítottam; alázatosan jelentvén egyszersmind azt is, hogy Nagy Méltóságú Széchényi Ferencz Eö Excellentiája, az Kéz írásoknak, melyeket a' Nemzeti Könyv Háznak ajándékozott, Laistromával, három kötetben az Tekintetes Nemes Vármegyének kedveskedvén, azokat Tekintetes Miller Ferdinánd Jakab Úrnak az Nemes Nemzeti Gyűjtemény Ház Feő Igazgatójának eredetiben itt rekesztett Leveléhez képpest el hozattam, és ugyan ezeket alázatosan bé is mutatom.

Költ. Sátora Alja Újhelyben 1816-ik Esztendőben Decembernek 12-ik Napján. Szemerei Szemere István Tekintetes Zemplén Vármegye Első All Ispánya.”¹⁷

Zemplén vármegye levéltárában nincs adat arra, hogy előfizettek volna Pray művére. A Széchényi Könyvtár katalógusait azonban használták, hiszen Kazinczy ebből tudott azokról az értékes kéziratokról, amelyeket azután, hol Ragályi Tamással, hol Szemere Pállal másoltatott le, ha nem időzhetett Pesten.¹⁸

A fenti levelek közvetlenül szemléltetik közéleti és mecénási tevékenységét, bizonyítják, hogy olyan távoli megyével is jó kapcsolatai voltak mint Zemplén megye, ahol sok tisztelője élt.

Megküldött könyvtári és éremtári kiadványai ma is megtalálhatók a levéltár könyvtárában, amelyet 1815-től haláláig itt dolgozó Kazinczy Ferenc is gyarapított.

15. Z. lt. S. Közgyűlési iratok 1816. Loc. 225. No.: 1633.

16. Berlász Jenő: *Az Országos Széchényi Könyvtár története*. 105. pag.

17. Z. lt. S. Közgyűlési iratok 1816. Loc. 225. No. 1633 és Közgyűlési jegyzőkönyv 1816. No. 2185.

18. *Kazinczy Ferenc levelezése*. Szerk. Váczy János. VI. k. 106. pag.